

Д.е.н. Т.А. Васильєва, Н.В. Винниченко

*ДВНЗ „Українська академія банківської справи
Національного банку України ”*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Анотація. *В статті розглядаються проблеми реформування місцевих бюджетів в Україні та розкриваються недоліки сучасних концепцій такого реформування.*

Ключові слова. Місцеві бюджети, концепція реформування місцевих бюджетів, міжбюджетні відносини

I. Вступ

В умовах соціально-економічного зростання особливої уваги потребують питання підвищення ефективності функціонування місцевих бюджетів. Це зумовлене, в першу чергу, дефіцитом фінансових ресурсів на місцях, який не можливо сьогодні ліквідувати без врахування системних взаємозв'язків та стратегічного мислення при реформуванні системи місцевих бюджетів.

Сьогодні в економічній літературі ці питання розглядаються досить активно, особливо питання реформування системи місцевих бюджетів в частині надання більшої самостійності органам місцевого самоврядування. Це, в свою чергу, тісно взаємопов'язане з визначенням рівня відповідальності цих органів, а також в частині наближення реальних результатів їх діяльності до показників планування і прогнозування. Всі ці та багато інших питань сьогодні розглядаються такими вченими як: С. Буковинський, А. Єпіфанов, В. Зайчикова, С. Слухай, О. Гончаренко, Л. Тішкіна, А. Фригін, Н. Письменна та іншими. Але, не зважаючи на значні обсяги досліджень в даній сфері, більшість науковців

дотримується думки, що сьогодні неможливо швидко здійснити повне реформування місцевих бюджетів, оскільки це може призвести як до розбалансування бюджетної системи в цілому, так і до невіправних наслідків у багатьох виробничих і невиробничих сферах, зважаючи на те, що останні найчастіше є об'єктом фінансування за рахунок бюджетних коштів. Саме тому особливої актуальності сьогодні набувають питання комплексного реформування місцевих бюджетів. Слід також зауважити, що недостатньо уваги приділяється питанням стратегічного мислення при реформуванні місцевих бюджетів, зокрема стратегічному плануванню в рамках бюджетного планування та стратегічному аналізу, що знижує результативність бюджетного процесу на місцях.

II. Постановка завдання

Метою статті є визначення основних проблем реформування місцевих бюджетів, аналіз сучасних концепцій реформування місцевих бюджетів, а також дослідження впливу стратегічних чинників на результативність реформування місцевих бюджетів.

III. Результати

Проблеми реформування місцевих бюджетів в частині розподілу повноважень органів місцевого самоврядування, визначення їх рівня відповідальності, черговості впровадження змін в бюджетні процеси на місцях та врахування стратегічних чинників притаманне не тільки Україні, а і багатьом іншим країнам. Тому перш, ніж перейти до дослідження особливостей реформування вітчизняних місцевих бюджетів, слід розглянути закордонний досвід їх організації. Оскільки даному питанню сьогодні присвячено значну кількість наукових праць, то це свідчить, в першу чергу, про необхідність врахування досвіду інших країн при реформуванні місцевих бюджетів. Звичайно таке реформування повинне здійснюватись з урахуванням національних особливостей бюджетного процесу.

Найбільш характерною рисою місцевих бюджетів сьогодні є високий рівень їх залежності від державного бюджету – якщо в країнах Європи він складає близько 7-10%, то в Україні – досягає 20% і більше.

Окрім вищезазначеної проблеми сьогодні існує і безліч інших проблем, які потрібно враховувати при реформуванні місцевих бюджетів, зокрема це і надання можливостей для використання бюджетних ресурсів у поєднанні з приватними коштами, програмно-цільова спрямованість бюджетного фінансування та ін.

Так, наприклад, в роботі [2] узагальнюється проведений аналіз організації фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування країн з перехідною економікою та наголошується на тому, що незалежність джерел фінансування тісно пов'язана з незалежністю місцевих органів самоврядування у прийнятті управлінських рішень, яка в першу чергу визначається часткою коштів призначених для місцевих бюджетів в структурі консолідованого бюджету. Як правило, така частка в країнах східної Європи коливається від 20 до 26 %, а в країнах західної Європи досягає 70%. Збільшення самостійності органів місцевого самоврядування в багатьох країнах забезпечує можливості здійснення стратегічного управління фінансовою базою на місцях, що створює передумови для більш ефективного використання бюджетних коштів.

Нажаль, в Україні місцеві бюджети формуються з урахуванням поточних потреб, досить часто не враховуючи стратегічні цілі розвитку як адміністративно-територіальних одиниць, так і країни в цілому, що може змінити будь-які стратегічні курси розвитку і в цілому привести до значних негативних відхилень від плану. Тому особливої уваги сьогодні потребує система внесення коригувань в показники місцевих бюджетів з урахуванням стратегічних аспектів розвитку. Забезпечити це можливо шляхом здійснення ряду заходів, які, зокрема, наводяться в роботі [3], а також шляхом впровадження концептуального підходу до реформування місцевих бюджетів з урахуванням стратегічних напрямків розвитку. Функціонування місцевих бюджетів в Україні сьогодні супроводжується негативним впливом таких чинників як:

- негативні наслідки загальнодержавного характеру (інфляція, законодавче регулювання бюджетного процесу країни, що здійснює вплив на окремі складові бюджетного процесу адміністративно-територіальних одиниць);

- постійне та не достатньо обґрунтоване зростання кількості працівників як місцевих органів самоврядування, так і інших державних установ адміністративно-територіальних одиниць, що супроводжується зростанням видатків місцевого бюджету;
- постійне зростання соціальних потреб населення, що, в свою чергу, збільшує обсяги соціальних видатків;
- недостатній рівень перепідготовки кадрів органів місцевого самоврядування щодо здійснення бюджетного процесу та ін.

Щоб докорінно змінити існуючу систему функціонування місцевих бюджетів, потрібний як значний часовий інтервал, так і удосконалення теоретико-методологічної та нормативної бази функціонування місцевих бюджетів. Одним із напрямків вирішення поставлених проблем є створення комплексної концепції реформування місцевих бюджетів. В наш час існуючі концепції реформування місцевих бюджетів зорієнтовані на поточне або середньострокове управління, що зумовлене, в першу чергу, як існуючим нормативним забезпеченням бюджетного процесу, так і умовами, що є результатом економічного впливу різних чинників (наприклад: соціально-економічні наслідки інфляційних процесів та ін..

Так, сьогодні на державному рівні Кабінетом міністрів України розроблена Концепція реформування місцевих бюджетів, яка спрямована на здійснення реформи у сфері місцевих бюджетів протягом 2007-2011 років з метою підвищення конкурентоспроможності адміністративно-територіальних одиниць та забезпечення їх сталого соціально-економічного зростання [1]. При цьому передбачається, що реалізація цієї концепції буде здійснюватися в два етапи, які представлені на рис. 1.

Враховуючи те, що дана Концепція лише оперує загальними твердженнями та не містить конкретизованих дій щодо реформування місцевих бюджетів, виникає необхідність впровадження змін в окремі її положення. Окрім того, вона взагалі не містить ніяких посилань на інші нормативні акти, які б забезпечували розкриття окремих її пунктів.

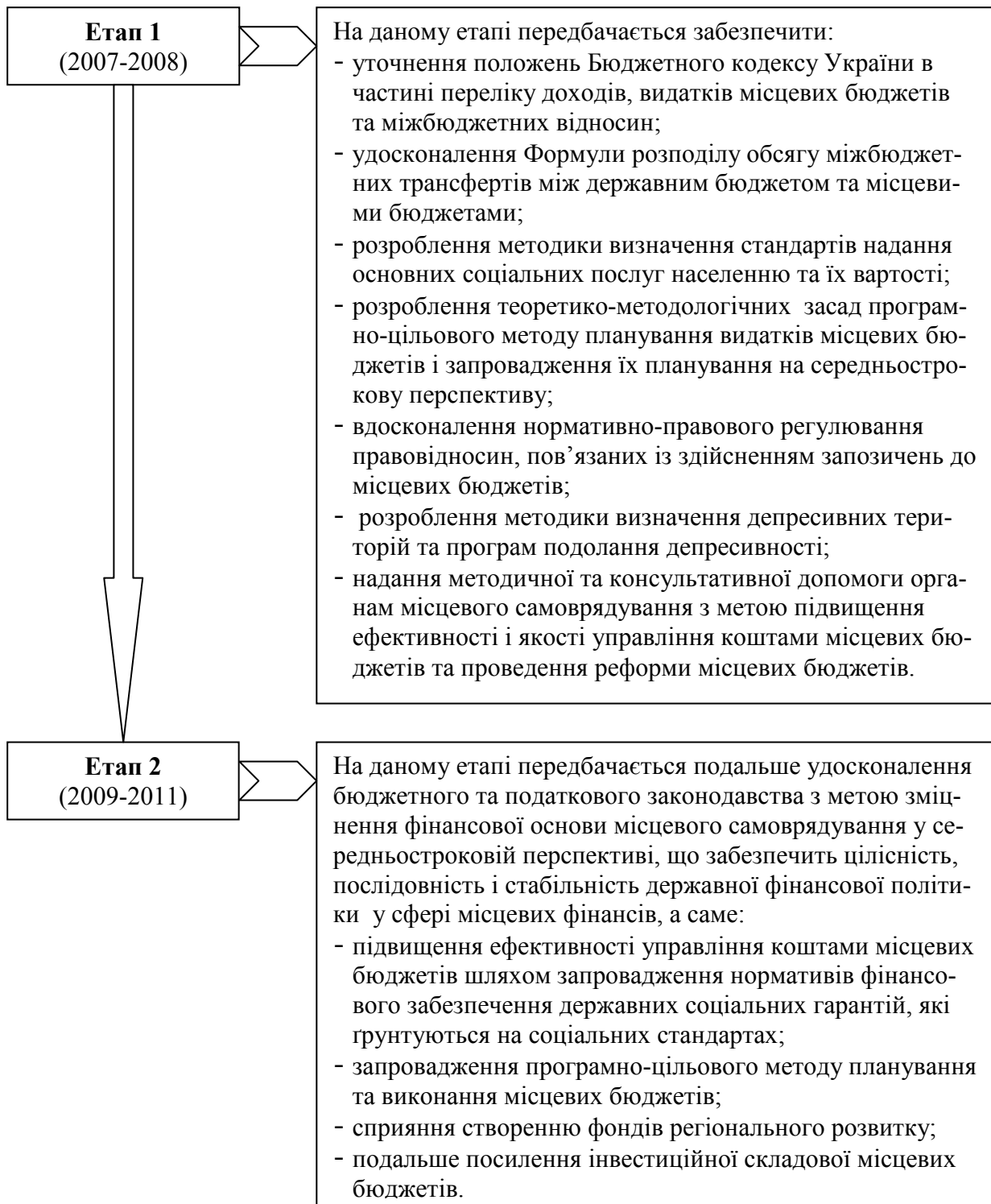

Рис. 1. Етапи реалізації Концепції реформування місцевих бюджетів

Так, наприклад, досягнення одного із основних завдань даної концепції (рис.2) – зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування – планується здійснити шляхом посилення зацікавленості органів місцевого самоврядування

у підвищенні рівня власних доходів шляхом стимулювання обсягів виробництва, валової доданої вартості, обсягу інвестицій та рівня доходів населення відповідно до інноваційного напрямку економічного розвитку та ін., що, на нашу думку, є досить непрозорим, оскільки не визначено яким чином це положення буде реалізовуватися та не вказані зв'язки з іншими нормативними актами, які б забезпечували реалізацію таких тверджень.

Така ж ситуація склалася і щодо розкриття інших основних завдань даної Концепції, що свідчить про відсутність розробленого чіткого механізму реформування місцевих бюджетів.

Рис. 2. Основні завдання Концепції реформування місцевих бюджетів

Не зважаючи на те, що реалізація даної концепції передбачається протягом 2007-2011 років і вона розрахована на врахування положень Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року, вона майже не розкриває основні стратегічні напрямки з якими повинна погоджуватися.

IV. Висновки

Таким чином, реформування місцевих бюджетів повинне здійснюватися з урахуванням негативних чинників, що впливають на здійснення бюджетного

процесу на місцях, а також шляхом впровадження обґрунтованих концепцій з урахуванням стратегічного курсу регіонального і державного розвитку. Крім того, таке реформування повинне здійснюватися разом з реформуванням бюджетного законодавства, адміністративно-територіального устрою, а також з реформуванням об'єктів бюджетного фінансування.

Література

1. Концепція реформування місцевих бюджетів: станом на 23 травня 2007р. / Кабінет міністрів України. // http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_artical?art_id=73747
2. Слухай С.В. Зарубіжний досвід організації місцевих фінансів. / С. Слухай, О. Гончаренко. // Фінанси України. – 2006. – № 7. – С. 12–20.
3. Тишкина Л.Е. Формирование и исполнение местных бюджетов в новых условиях / Л. Тишкина, А. Фрыгин. // Финансы. – 2007. – № 1. – С. 20–23.